

Úvodem

Čtvrté místo

Dělal náročnou práci v rušném prostředí, a tak toužil po klidu. Pořídil si polosamotu s nevelkým pozemkem. Protože si to mohl dovolit, začal skupovat okolní pole a lesy. Nechtěl na nich hospodařit, pronajímal je nebo nevyužíval, ale chtěl mít pojistku, aby mu tam nikdo nic nepostavil či nepodnikl. Potřeboval nejen ticho a klid, ale chtěl mít zároveň jistotu, že to tak zůstane. Práci si zařídil tak, aby většinu dní trávil v této idyle, do města zajížděl, jen když opravdu musel. A na nákupy, sem tam na koncert.

Jednoho dne se všechno změnilo. I když vlastnil v okolí spoustu hektarů, kam dohlédl, bylo jeho, nad čáslavským letištěm pravomoc neměl. Padlo rozhodnutí a změnily se

letecké koridory, mému nebohému kamarádovi začaly nad hlavou svištět gripeny. Velmi nízko, přistávaly a vzlétaly, hluk to byl šílený. Když stroje přelétávaly nad jeho stavením, mohli jsme od sebe stát na zápraží na metr a museli jsme řvát, abychom se vůbec uslyšeli.

Jak vidno, tenhle příběh se neodehrál na Šumavě, ale s hrdiny knihy *Raději zešílet v divočině* má tento můj známý přece jen cosi společného. Bytostnou potřebu klidu, snad i samoty, v jeho případě jen občasné. On kvůli ní vydělal spoustu peněz a nainvestoval je do pozemků, mí šumavští přátelé zvolili skrytost a ústraní.

Nežijí v něm romantické životy. Nemám na mysli jen dlouhou a mrazivou šumavskou zimu. Být sám, spoléhat se jen na sebe, nemít po ruce nikoho, s kým si můžu pokecat a rozptýlit se, to ani v létě nemusí být žádný med. Je to způsob života, který je náročný, ale když ho jeden zvládne, může mu přinést mnoho kvalit, dokonce pocit naplněného života. Koukat, jak pomalu zapadá slunce, připravit si dříví na zimu, procházet starými cestami, které zarůstají, to je činnost, která má obsah.

Také někteří šumavští samotáři se obávají „gripenů“, v jejich případě třeba záměru radnice zřídit poblíž jejich obydlí cyklostezku. Ano, to je všechno: cyklostezka. Člověk z města by nad tím mávl rukou, ale pro

samotáře skrytého po desetiletí v lese je to mezidruhová invaze. Prostředky na výkup lesa nemají, doufají tedy, že na trasu pro velocipedisty nezbudou peníze, a pokud snad ano, hodlají přemýšlet, kde najít nové místo, ještě skrytější. Pořád taková jsou.

Nějakých tři sta metrů od horské samoty jednoho mého známého vede Šumavou turistická značka. Ne páteřní červená, snad žlutá, málo frekventovaná trasa, která spojuje nevyhledávané cíle, jiné v okolí ani nejsou. Je tu jen nedotčená příroda, odlehlé partie, které jsou v očích zdejšího samotáře narušovány občasnými kroky turistů.

Značená cesta směřuje k mohutnému dubu, ze stínu pod ním je vidět chalupa. Na první pohled vypadá nevábne, metrové kopřivy, volně pobíhající zvířata, na plaňkovém plotě lebka. Ne sice lidská, ale přece jen. Tohle teritoriální chování je němou stopkou: Nepřibližuj se! Chodci se nepřibližují, ale po trase stejně procházejí. Mému známému to vadí, jen to pomyšlení, že by přece jen mohli narušit jeho území. Vyprávěl mi, že jedno jaro to už nevydržel. Vzal tedy barvu a značky v širším okolí zamaloval. Neosvědčilo se to. Turisté bloudili, zdržovali se tu déle, koukali pod stromem do mapy, pár se jich dokonce odhodlalo dojít se zeptat na cestu.

Klub českých turistů značení obnovil, rychle nanesená barva možná opršela,

a kroky návštěvníků tudy vedou pořád. V porovnání s jinými trasami je jich velmi málo. Tím ale mého známého neuchlácholíte, on nežije někde jinde, on je tady. O tohle soužití nestál, nevyhovuje mu.

Skrytý svět šumavských samotářů je drsný, a přitom zranitelný. Změnit by se mohl snad už jen jeho pozorováním. Když jsem chystal knihu *Raději zešílet v divočině*, byl jsem si toho vědom. Někteří samotáři jsou snadno dohledatelní, většina ale ne. U několika je to v podstatě nemožné, do knihy jsem dal jen velmi rámcové vodítko, občas i drobné topografické pastičky. Nechtěl jsem, aby se z šumavských samot stala druhá Žitková. Po bezmála dvou letech od vydání knihy rozhovorů mohu snad říct, že se to podařilo. Jedinečné a fascinující prostředí horských samot, chýší a maringotek se pootevřelo – a zase uzavřelo. Ti, kteří o kontakty nestojí, si svou odloučenost udrželi.

Ozvali se mi mailem manželé, že identifikovali místo, kde přebývá Mirek Sedláček – rekordman v délce pobytu, muž, který mezi jehličnany prožil více než půl století. Dušovali se, že jeho soukromí rozhodně narušit nehodlají, že tam nepůjdou, jen ode mě chtěli potvrdit výsledek svého pátrání. S ulehčením jsem jim mohl oznámit, že bod, který vytyčili, je asi sedm kilometrů daleko od Mirkova domu. Nenašli ho. Občas se mě

někdo zeptá, kde vlastně žije Tony, Ruda, Martina, ale já držím bobříka mlčení.

Jen jednou jsem se setkal s člověkem, který ta místa opravdu identifikoval. Bylo to v Berouně. Před besedou za mnou přišel muž s mapou, na které měl jednotlivé „poustevny“ vyznačeny s obdivuhodnou přesností. (Až na ty, kde není vůbec čeho se chytit, jako třeba u Rudy, o kterém jsem po domluvě s ním napsal jen to, že žije kdesi na Šumavě.) Dotyčný to měl správně. Byl se svým pátráním spokojený a já taky, když prohlásil, že tohle mu stačí, informace dál šířit nebude a ani on sám na ta místa zajít nehodlá.

Odlehlost láká a divočina ještě víc. I když se tam nedokážeme či nechceme odstěhovat, tušíme, že tento svět nám má co nabídnout.

Říká se, že literatura ztrácí svůj někdejší vliv, není určující společenskou platformou a vlastně nesvede změnit život ani jednomu konkrétnímu čtenáři. Může pro něj být partnerem, rádčem, kamarádem a to je až až. Ano, je to tak, ale knize *Raději zešílet v divočině* se i ta změna podařila. Alespoň v několika málo případech, o kterých vím.

Znám čtenářku, která týden po dočtení rozhovorů s šumavskými samotáři dala výpověď z práce i z bytu a odstěhovala se dvě stě kilometrů daleko na Šumavu. Víím o jiné, která se roky odhodlávala odstěhovat se

z města na polosamotu – ta jí dosud sloužila jako víkendová chalupa. Když byla se čtením v půlce, udělala to. Ta změna přitom nemusí směřovat jen k užšímu kontaktu s přírodou. Jeden můj známý pod dojmem četby opustil dlouhodobě nefunkční vztah a záhy vstoupil do nového, s partnerkou se seznámil skrze společný dojem z mé knihy.

Ozvali se mi lidé, že knihu umísťují mezi své nejmilejší na policičku nad postel – a já mohl jen poděkovat a varovat je, že je to pěkně těžká bichle. Ozvala se mi čtenářka, která prý přečetla knihu šestkrát za sebou. Nebo nečtenář, co prohlásil, že neví, kolik knih v životě přečetl, moc jich určitě nebude, posledních deset let rozhodně žádnou – ale *Raději zešílet v divočině* doslova zhltl. Ozvala se mi i paní, že by chtěla s některým ze samotářů žít, jestli bych jí nemohl domluvit schůzku. Pochopil jsem, že je jí poměrně jedno, s kterým by to bylo, a rande jsem nesjednal.

Kamarádka mě informovala, že se o knize bavily ženské v kadeřnictví na malém městě, podepsat si ji ode mě nechal i opravář aut – to své jsem zhuntoval na šumavských lesních cestách. Když na jaře 2019 začaly protibabišovské demonstrace, mezi hesly požadujícími jeho demisi se objevil i transparent s nápisem *Raději zešílet v divočině*. Když mi někdo na Facebooku tuto fotku poslal, pokládal jsem to za fake, až později, když snímků

s tímto transparentem z metra i z Václaváku přibylo, pochopil jsem, že tento slogan vystoupil z úzce literárního kontextu a má ambici zlidovět, žít si po svém.

Jsem rád, že se kniha skvěle prodává, ale ještě víc mě těší podobné příběhy. Za důležitý pokládám i fakt, že na besedách potkávám čtenáře různého věku i společenského postavení. Nejsou tu zdaleka jen hipsteři či ekologičtí nadšenci, přijdou lidi z paneláků či ajetáci, kteří se půdy holou rukou dost možná nedotkli roky. Kniha se líbí lidem na společenském okraji i těm, kteří jsou velmi úspěšní. Nad knihou se shodnou i občané nejrůznějších politických preferencí. To vše je pro mě nečekané a vítané: kniha pojednávající o čemsi zcela okrajovém propojuje společenské bubliny. Lidi spojuje.

—
Rozhovory s šumavskými samotáři – i tyhle eseje – provázela v přípravných fázích má dvě opomenutí, lépe řečeno mé fatální selhání. U *Raději zešílet v divočině* jsem zapomněl na fotky, u téhle knihy dokonce – byť se to zdá v podstatě nemožné – na text. Skutečně se to stalo.

Nejprve k těm fotkám. Když jsem oslovil nakladatele Aleše Lederera, zda by neměl chuť vydat knihu, ze které neviděl ani písmeno, měl jsem už podstatnou část rozhovorů nahraných, některé dokonce zpracované

a autorizované. Oslovit mi zbývalo jen posledního, osmého respondenta. Pěkných pár měsíců jsem už otravoval šumavské solitéry, kteří teoreticky neměli mít nejmenší zájem s někým cizím mluvit, zejména ne s chlapem, co hodlá tohle povídání zveřejnit – a přesto se mnou mluvili. V průběhu toulek Šumavou jsem pochopil, že se nechci bavit jen o alternativním životním stylu, ale o samotářském životě v přírodě, o skrytosti a mlčení. Několik alternativců žijících v rodinách či v jejich torzech jsem tedy ponechal jejich ústraní a do knihy je nezařadil. Jsou jistě rádi.

Aleš Lederer tehdy na mou nabídku kývl a hned se optal, jaké budou v knize fotky. A já si uvědomil, že jsem na fotky naprosto zapomněl. Byla to zhruba má dvacátá kniha rozhovorů a ve všech předchozích fotografie byly. Protože jsem se s Šumaváky bavil o jejich současném prožívání odloučenosti a minulost jsme zmiňovali jen tehdy, když jsme potřebovali ukázat cestu k přítomnosti, věděl jsem, že fotky z jejich mládí v knize mít nechci. Ostatně: většina samotářů takové snímky ani nemá. Nedošlo mi ovšem, že snímky ze současnosti v knize být musí.

Jen co nakladatel svou otázku vyslovil, pochopil jsem, jakou jsem spáchal pitomost. Dostal jsem se k lidem žijícím ve skrytu, sblížil se s nimi, přesvědčil je, aby se svým příběhem vyšli na světlo, o žádném focení ale

z mé strany nepadlo ani slovo. Nemohlo padnout, protože jsem o tom neuvažoval. Takže co teď? Pojedu za každým z nich znovu a budu jim vysvětlovat, jaký jsem pitomec, že jsem na fotky zapomněl a nyní bych potřeboval, aby mi kývli ještě jednou, nejen na slova, ale nově i na obrázky? Vyzbrojen civilizační podezíravostí jsem došel k závěru, že by mě mí přátelé na Šumavě mohli podezírat ze salámové metody: „Nejdřív chce rozhovor a teď ještě focení. Co bude chtít příště?“ Nebudou si o mně myslet, že jsem s nimi skoulel nějakou habaďúru?

Aleš Lederer do toho mého uvažování vyslovil jméno Jan Šibík, jestli bych byl pro, kdyby ho zkusil ke spolupráci oslovit. Souhlasil jsem poněkud nepřítomně, protože jsem si představoval ty trapné chvíle na Šumavě, které možná povedou k nedorozumění či nedejbože k rozkmotření. Kdo by přece věřil tomu, že otrřískaný autor knižních rozhovorů zapomene na fotky? Myslím, že bych v tomto stavu kývl Alešovi na jakékoliv jméno, ale Honza Šibík byl dobrá volba. Velmi dobrá. Je hbitý a pozorný, profík každým coulem, svět zapadlých šumavských samot a maringotek dokázal čtenářům přiblížit věrně a empaticky.

Tomu ale musel předcházet souhlas mých respondentů. Vydal jsem se tedy za nimi, vysvětlil jsem jim, jaký jsem vůl a že bych ještě

potřeboval fotky – a žádný z nich, opravdu ani jeden, a to ani na okamžik, mě nepodezíral z nějaké taktiky. Pochopili, že jsem selhal – a pro selhání oni mají tykadla. Následně jsem na skrytá místa dorazil už s Honzou Šibíkem a kniha mohla dál vznikat.

Když se snažím přijít na to, proč je *Raději zešílet v divočině* tak úspěšné a proč kniha tak zasáhla i mě samotného, pokouším se uvažovat dál než za ta nejpravděpodobnější vysvětlení. Slýchám, že je to tím, jak zde akcentuji život v přírodě. Budiž, tomu se ale věnuje celá řada titulů, cestopisů, průvodců, vzpomínek... Nebo to prý bude tou samotou a přirozenou duchovností, která ji v horách provází. I titulů o duchovním růstu člověka v ústraní je ale docela dost, knihy o rozvoji osobnosti zažívají setrvalý zájem těch, kteří se chtějí někam posunout. Jsem ostatně jedním z nich.

Myslím, že jsem se v *Raději zešílet v divočině* nevědomky dopustil jiných kvalit. Jednou z těch, kterou ve své knize, a zejména ve svých respondentech spatřuji, je cosi, čemu říkám kvalita prohry. Pokusím se to vysvětlit.

Naše společnost je založena na soutěživosti a na úspěchu. Počítá se jen vítězství, ve sportu maximálně příčky na stupínku, kdo je čtvrtý, má prostě smůlu. Prohra, pokud vůbec k něčemu, je prý dobrá jen k tomu,

abychom se příště víc snažili... Já si to ale nemyslím, podle mě je prohra přirozenou součástí našich dnů. Pokud budeme do krajnosti otevření – a mí šumavští přátelé takoví většinou bývají – připustíme si, že drobným prohrám jsme vystaveni dennodenně. Na někoho se zbytečně utrháme, něco nás zamrzí, zapomínáme na své blízké, odkládáme věci... Zásadním prohrám se minimálně párkrát za život nevyhne žádný z nás. Všichni prohráváme, ale ne všichni si to dovedeme připustit.

Tuhle vzácnou dovednost mě učí někteří šumavští samotáři, oni jsou totiž mistry v prohrách, prohrávat dokážou velmi dobře. To nemyslím jako ironii, vyslovuji to s hlubokým obdivem. Prohra je podle mého mínění kvalitou sama o sobě, nejde jen o poučení pro příště – i když to taky. Prohra a její uvědomění si prostě napomáhá plnosti našich životů, bez ní by nebyly kompletní.

Je snadné tuhle kvalitu přehlédnout, ale soudím, že „mí“ Šumaváci ji nepřehlížejí. Že pro ni mají plné pochopení. Proto mě nepodezřívají z žádné taktiky, když jsem za nimi dodatečně přijel s tím, že potřebuju, aby se ještě nechali vyfotografovat. Pochopili, že jsem zrovna prohrál, že jsem chyboval, a že je to normální. A normální je taky takovému člověku vyjít vstříc. Žádný z nich neřekl: „To je skvělý, že sem přijede někdo s foťákem.“

Prohlásili spíš: „Tak teda jo...“ Poměrně neochotně, ale přece jen. A to stačilo – nejen Honzovi Šibíkovi, ale i té plnosti.

A jak to bylo s tou mou druhou prohrou, kdy jsem zapomněl napsat text? V tom už nenacházím příliš velké ponaučení, spíš hořkou anekdotu, co všechno se taky může autorovi stát, či spíš nestát. Když jsme se s Alešem Ledererem a Honzou Šibíkem – a samozřejmě taky se sedmi šumavskými solitéry – dohodli, že po roce od vydání knihy začnou vznikat nové fotky a v návaznosti na *Raději zešílet v divočině* nová kniha, asi se mi zatměl mozek. Pochopil jsem totiž, že mám napsat jen nový stručný úvod, jinak že vyjdou staré rozhovory s novými fotkami. Z nakladatelského hlediska by to byla pitomost, ale v tu chvíli jsem si to neuvědomil. Jan Šibík jezdil několik měsíců na Šumavu a pořizoval nové snímky – a já nedělal nic. Když se mě nakladatel optal, kdy budu se svými texty hotov, nechápavě jsem odvětil: „S jakými texty?“ Prostě jsem zapomněl napsat tuhle knihu...

Konečně mi došlo, že úvod má být mnohem obsáhlejší než pár odstavců a že nemá smysl znovu tisknout již vytištěné rozhovory, ale je třeba, abych napsal cosi o svém životě s mými šumavskými přáteli, o tom, co mi pobývání s nimi dalo, co si o nich myslím, čím mě fascinují, proč je mám tak rád. Zasmál jsem se vlastní hlouposti a pustil se do

psaní. Tento reparát nyní držíte v rukách.
I já se prostě učím prohrávat...

—
Odborník by mě možná opravil, ale osobně mám dojem, že z marketingového hlediska je na knize setkání s šumavskými samotáři špatně úplně všechno. Pokud si vybírám respondenta ke knižnímu rozhovoru, měl by to být člověk aspoň trochu známý, ne? Šumavské solitéry zná jen málokdo, o některých neví dokonce ani lidé ve velmi blízkém okolí. Tak dobře se skrývají.

Z hlediska ohlasu je důležité, aby téma knihy s člověkem rezonovalo. Pokud bych dělal rozhovor o zdraví, jídle či sexu, spojitost se svou osobou by v tom mohl najít snad každý. Ale v radikální odloučenosti? Jak ta rezonuje u čtenářů z měst a vesnic, kteří se třeba někdy cítí osamělí, ale přesto pobývají ve společnosti? A odstěhovat se do lesa bez elektřiny a bez vody – nemluvím o teplé vodě, mluvím o vodě jako takové – rozhodně neplánuji. A že by někdo chtěl okopírovat model, jakým žije třeba Martina Kyselová nebo Mirek Sedláček? To je nemožné. Jde o tak jedinečné osobnosti, že žádná nápodoba není možná. Marketingovým handicapem mohla být ostatně i sama Šumava. Ne že by nejrozsáhlejší české pohoří nemělo dost příznivců, sám se mezi ně počítám, ale přece jen: kniha ze Šumavy je vlastně regionální literaturou.

Copak příběhy odtud mohou zajímat obyvatelé Liberce, Znojma či Vsetína? A přesto je zajímají.

Co to v čtenářích tak silně zaznívá? Myslím, že to nebude jen česká láska k outsiderům nebo lépe řečeno ke zdánlivým outsiderům. Jsme zemí Švejka a Cimrmana, ale přestává už podle mého názoru platit, že jsme zemí plebejců.

Jedním z původců nosného hlasu knihy *Raději zešít v divočině* bude zřejmě žitá změna, kterou většina mých respondentů (snad všichni kromě Klišíků, kteří se ve své chalupě narodili) udělala. Ta změna byla radikální: spálili za sebou všechny mosty, v nížinách či vrchovinách nechali rodiče, partnera, někdy děti... Někteří zdánlivě zmizeli z povrchu zemského. Čtenáři nechtějí udělat tak radikální změnu, ale zřejmě jim stačí vědět – ne: stačí to nám –, že je to možné. Třeba se odhodláme ke změně menší, ale pro nás neméně důležité. Přestěhovat se do vedlejší obce, změnit něco v zaměstnání, ve vztahu, v sobě – to zejména.

—

Když dělám knižní rozhovor, pokouším se nic nevědět, o dotyčném si nic nemyslet. Všechno, co budu chtít, kam bych toužil náš hovor nasměrovat, by mě i jeho jen omezovalo. Ano, kdybych se hodně snažil, mohl bych získat to, co jsem si naplánoval. Ale byl by to

velmi zúžený pohled, nic jiného bych nedostal, pominul bych celou šíři světa. Pro jedno bych ztratil všechno. Dobré odpovědi se nedají získat jakýmkoliv snažením a přípravou, ty se dají jen dostat, pokud je člověk totálně nepředpojatý a soustředěný.

V knize *Raději zešílet v divočině* zaznívají názory, postoje a prožitky šumavských samotářů. Tak to má být. Přesto jsem si i já, postupem času a při dalších návštěvách, začal něco myslet. O odlehlosti, o nich, o sobě... Knihou *Návrat do divočiny* se v tom pokouším vyznat. Snad ji mí šumavští přátelé přijmou jako malou pozornost. Něčemu třeba přitakají, nad jiným se rozesmějí... Třeba i nade mnou, vůbec mi to nevádí.

Šumavští samotáři jsou vyhraněné osobnosti. Měli odlišné důvody k odchodu do divočiny, jiným způsobem ji prožívají a jiné věci od ní očekávají. Neexistuje žádná sociologická skupina šumavských solitérů. Cokoliv o nich bych chtěl zobecnit, mýlil bych se už v samotném základu. Každý z nás je jiný, říká se. Budiž. Ale Šumaváci jsou ještě mnohem jinačejší.

Přesto mají něco společného. Je to skutečnost opravdového života, plného a vědomě prožívaného. Nedokážu to říct líp než indický jezuita Anthony de Mello. (Ostatně: v podstatě nic nedokážu říct jako on.) Vypůjčím si tedy kousek jeho meditace z knihy *K pramenům*.

„Myslím na situace, v nichž ožívám, a na situace, ve kterých jsem mrtvý. Myslím na doby, kdy jsem se neodvažoval riskovat, kdy jsem žil v pohodlí a bezpečí: to byly časy, kdy jsem stál na místě. Pak myslím na doby, kdy jsem se odvažoval riskovat, dělat chyby, prohrávat a být bláznem, být terčem kritiky ostatních, kdy jsem se klidně uváděl do nebezpečí, že mi někdo ublíží, nebo že někomu způsobím bolest. To jsem byl naživu!

Život je pro hazardní hráče. Zbabělci umírají.

Musím se naučit přijímat vše, co mi život přináší, potěšení i bolest, žal i radost. Neboť zavřeli se před bolestí, má schopnost prožívat radost zmizí – stávám se otupělým a v tom spočívá strnulost a smrt.

Život jde ruku v ruce se změnou. Co se nemění, je mrtvé. Mrtví lidé v sobě mají zakořeněný strach ze změny. Jaké změny se v mém životě odehrály za posledních šest měsíců? Jaké změny mě čekají dnes?

Končím toto cvičení a pozoruji přírodu kolem sebe: je tak pružná, tak plynoucí, křehká, nestálá, vystavená smrti – a tak živá! Pozoruji ji dlouho, hodně dlouho.“

Tolik Anthony de Mello. Něco podobného by ale mohli říct i mí šumavští přátelé.

Ne, oni o tom většinou nemluví, oni to žijí. Pokouším se po nich opičit.